

O'ZBEKISTONDA ISHBILARMONLIK MUHITINI YAXSHILASH MASALALARI

Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov

*Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti v.b. Iqtisodiyot fanlari
bo'yicha falsafa doktori.*

Sunnatillo Usmonov

Samarqand iqtisodiyot va servis institute talabasi

Annotatsiya: O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishi va xalqaro maydonda raqobatbardoshligini oshirish uchun ishbilarmonlik muhitini yaxshilash zarur. Bu jarayon mamlakatda tadbirkorlik faoliyatini kengaytirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va xalqaro investitsiyalarni jalb qilish uchun muhim ahamiyatga ega. Quyida ushbu maqsadga erishish yo'lidagi asosiy masalalar ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: iqtisod, raqobatdosh, tadbirkor, huquq, moliya, adolat, shaffoflik, korrupsiya, kredit, investitsiya, soliq.

- 1. HUQUQIY VA ME'YORIY MUHITNI YAXSHILASH**
- 2. MOLIYA BOZORLARINI RIVOJLANTIRISH**
- 3. INFRATUZILMANI RIVOJLANTIRISH**
- 1.HUQUQIY VA ME'YORIY MUHITNI YAXSHILASH**

O'zbekistonda ishbilarmonlik muhitini yaxshilash uchun huquqiy va me'yoriy sharoitlarni takomillashtirish zarur. Bu tadbirkorlik faoliyatini yengillashtirish, byurokratik to'siqlarni kamaytirish va huquqiy himoyani kuchaytirish orqali amalga oshiriladi. Quyida huquqiy va me'yoriy muhitni yaxshilashning asosiy yo'nalishlari keltiriladi.

1.1 Qonunchilikni soddalashtirish

- **Biznesni boshlash va yuritish jarayonlarini soddalashtirish:** Biznesni ro'yxatdan o'tkazish, litsenziya olish va boshqa ruxsatnomalarni olish jarayonlarini osonlashtirish muhim. Buning uchun davlat xizmatlari elektron shaklda taqdim etilishi kerak.

- **Byurokratik to'siqlarni kamaytirish:** Davlat organlari faoliyatini soddalashtirish, ortiqcha va takroriy talablarni bartaraf etish zarur. Bu tadbirkorlarning vaqtini va mablag'ini tejaydi.

1.2. Soliq tizimini takomillashtirish

- **Adolatli va shaffof soliq tizimi:** Soliq qonunchiligini takomillashtirish, soliq yukini kamaytirish va soliq to'lovlarini soddalashtirish lozim. Bu kichik va o'rta biznesni rivojlantirishga turtki beradi.

- **Soliq imtiyozlari va rag'batlantirish:** Innovatsiyalar va yangi texnologiyalarni joriy qilish uchun soliq imtiyozlari taqdim etilishi mumkin. Bu tadbirkorlarni yangi ishlanmalar yaratishga rag'batlantiradi.

1.3. Korrupsiyaga qarshi kurash

- **Korrupsiyaga qarshi chora-tadbirlar:** Korrupsiyaga qarshi qonunchilikni kuchaytirish, davlat organlari faoliyatini nazorat qilish va shaffoflikni ta'minlash muhim. Bu tadbirkorlar uchun ishonchli huquqiy muhit yaratadi.

- **Oshkoralik va hisobdorlik:** Davlat organlarining qarorlarini oshkor qilish, jamoatchilik nazoratini kuchaytirish orqali hisobdorlikni ta'minlash kerak.

1.4. Huquqiy himoyani kuchaytirish

- **Biznes sub'ektlarining huquqiy himoyasi:** Tadbirkorlik faoliyatini himoya qiluvchi qonunchilikni takomillashtirish, sud tizimida adolat va tezkorlikni ta'minlash zarur.

- **Huquqiy maslahat va yordam:** Tadbirkorlarga huquqiy maslahat beruvchi markazlarni tashkil etish, ularning huquqiy savodxonligini oshirish kerak.

1.5. Davlat boshqaruvini takomillashtirish

- **Davlat xizmatlarini raqamlashtirish:** Elektron hukumat tizimini joriy qilish, davlat xizmatlarini raqamli shaklda taqdim etish orqali samaradorlikni oshirish lozim.

- **Xususiy sektor bilan hamkorlik:** Xususiy sektor bilan yaqin hamkorlik qilish, davlat-xususiy sheriklik loyihalarini rivojlantirish muhim.

1.6. Xalqaro me'yorlarga mos kelish

- **Xalqaro standartlarga muvofiqlik:** O'zbekiston qonunchiligini xalqaro standartlarga moslashtirish, xalqaro tajribani o'rganish va tatbiq etish zarur.

- **Investitsiya muhiti va xalqaro reytinglar:** Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun qulay investitsiya muhitini yaratish, xalqaro biznes reytinglarida o'rinni yaxshilash kerak.

2. MOLIYA BOZORLARINI RIVOJLANTIRISH

O'zbekistonda moliya bozorlarini rivojlantirish, tadbirkorlik faoliyatini kengaytirish va iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Moliya bozorlarining rivojlanishi tadbirkorlarning moliyaviy resurslarga oson va kengroq kirishini, investitsiyalarni jalb qilishni va iqtisodiyotning barqarorligini ta'minlashni nazarda tutadi. Quyida moliya bozorlarini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari keltirilgan.

2.1. Kichik va o'rta biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash

- **Kredit olish imkoniyatlarini kengaytirish:** Kichik va o'rta biznes sub'ektlariga qulay sharoitlarda kredit olish imkoniyatlarini yaratish muhim.

Buning uchun tijorat banklarining kreditlash dasturlarini kengaytirish va soddalashtirish zarur.

- **Mikromoliyaviy institutlarni rivojlantirish:** Mikrokreditlar va mikromoliyaviy xizmatlarni kengaytirish orqali kichik biznes sub'ektlariga moliyaviy qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish kerak.

2.2. Investitsiya muhitini yaxshilash

- **Xorijiy investorlar uchun qulay sharoitlar yaratish:** Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun investitsiya qonunchiligini takomillashtirish, soliqlarni kamaytirish va investorlarga huquqiy himoya taqdim etish lozim.

- **Investitsiya loyihalarini rag'batlantirish:** Innovatsion va yuqori texnologik loyihalarni qo'llab-quvvatlash, soliq imtiyozlari va subsidiyalar orqali investitsiyalarni rag'batlantirish kerak.

2.3. Kapital bozorlarini rivojlantirish

- **Fond bozorini rivojlantirish:** Aksiyalar va obligatsiyalar bozorini rivojlantirish, kompaniyalarning fond birjasida ro'yxatdan o'tishini rag'batlantirish orqali kapital bozorlarini kengaytirish zarur.

- **Investorlar huquqlarini himoya qilish:** Kapital bozorida investorlarning huquqlarini himoya qilish, shaffoflik va hisobdorlikni ta'minlash lozim.

2.4. Bank tizimini takomillashtirish

- **Bank tizimining barqarorligini oshirish:** Bank tizimining ishonchiligidini ta'minlash, banklarning kapital bazasini mustahkamlash va kredit portfelini diversifikatsiya qilish zarur.

- **Innovatsion bank xizmatlari:** Raqamli bank xizmatlarini rivojlantirish, onlayn banking va mobil to'lov tizimlarini kengaytirish kerak.

2.5. Sug'urta bozorini rivojlantirish

- **Sug'urta xizmatlarini kengaytirish:** Sug'urta xizmatlari bozorini kengaytirish, sug'urta mahsulotlarini diversifikatsiya qilish va sug'urta kompaniyalarining faoliyatini qo'llab-quvvatlash muhim.

- **Sug'urta madaniyatini oshirish:** Aholi va tadbirkorlar o'rtasida sug'urta madaniyatini oshirish, sug'urta xizmatlarining afzalliklarini targ'ib qilish zarur.

2.6. Moliya institutlarini rivojlantirish

- **Kredit uyushmalari va kooperativlarni rivojlantirish:** Kredit uyushmalari va moliyaviy kooperativlarning faoliyatini qo'llab-quvvatlash, ularning moliyaviy resurslarga kirishini osonlashtirish kerak.

- **Moliya texnologiyalari (FinTech):** FinTech kompaniyalarini rivojlantirish, moliyaviy texnologiyalarni tadbirkorlik faoliyatiga joriy qilish orqali moliya bozorlarini modernizatsiya qilish zarur.

2.7. Huquqiy va me'yoriy asoslarni takomillashtirish

- **Moliya bozorlarini tartibga soluvchi qonunchilik:** Moliya bozorlarini tartibga soluvchi qonunchilikni takomillashtirish, xalqaro standartlarga moslashtirish va amaldagi me'yoriy hujjatlarni soddalashtirish lozim.

- **Regulyatorlar faoliyatini kuchaytirish:** Moliya bozorlarini nazorat qiluvchi davlat organlari faoliyatini kuchaytirish, ularning samaradorligini oshirish kerak.

3.INFRATUZILMANI RIVOJLANTIRISH

O'zbekistonda infratuzilmani rivojlantirish, iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlash va ishbilarmonlik muhitini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi. Infratuzilmani modernizatsiya qilish va yangi loyihalarni amalga oshirish orqali tadbirkorlik faoliyatini yengillashtirish, ichki va tashqi bozorlar bilan aloqalarni mustahkamlash mumkin. Quyida infratuzilmani rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari keltiriladi.

3.1. Transport va logistika infratuzilmasini rivojlantirish

- **Yo'llar va avtomagistrallar:** Mamlakat bo'ylab yuqori sifatli avtomobil yo'llari va avtomagistrallarni qurish, mavjudlarini ta'mirlash va modernizatsiya qilish zarur. Bu ichki savdoni rivojlantirish va logistika xarajatlarini kamaytirishga yordam beradi.

- **Temir yo'llar:** Temir yo'l transportini rivojlantirish, yangi yo'nalishlar ochish va mavjud temir yo'l tarmoqlarini modernizatsiya qilish muhim. Bu yuk tashish imkoniyatlarini kengaytiradi va tranzit potensialini oshiradi.

- **Havo transporti:** Aeroportlar infratuzilmasini rivojlantirish, xalqaro va ichki havo yo'llarini kengaytirish orqali havo transporti xizmatlarini yaxshilash kerak. Bu xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va turizmni rivojlantirishga yordam beradi.

- **Dengiz va daryo transporti:** Dengiz va daryo portlari infratuzilmasini rivojlantirish, logistika xizmatlarini kengaytirish orqali yuk tashish imkoniyatlarini oshirish zarur.

3.2. Energetika infratuzilmasini rivojlantirish

- **Elektr energiyasi ta'minoti:** Elektr energiyasi ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish, yangi elektr stansiyalari qurish va mavjudlarini modernizatsiya qilish orqali barqaror energiya ta'minotini ta'minlash muhim.

- **Yenilanish manbalar:** Quyosh, shamol va boshqa yenilanish energiya manbalarini rivojlantirish, energiya diversifikatsiyasini ta'minlash kerak.

- **Gaz va yoqilg'i infratuzilmasi:** Gaz va yoqilg'i tarmoqlarini kengaytirish, yangi gaz quvurlari va yoqilg'i omborlari qurish orqali energiya ta'minotini yaxshilash zarur.

3.3. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (akt) infratuzilmasini rivojlantirish

- **Internet va telekommunikatsiya:** Internet va telekommunikatsiya infratuzilmasini rivojlantirish, keng polosali internet xizmatlarini kengaytirish va raqamli bo'shliqlarni bartaraf etish kerak.
- **Elektron hukumat:** Elektron hukumat tizimini rivojlantirish, davlat xizmatlarini raqamlashtirish orqali samaradorlikni oshirish lozim.
- **Raqamli iqtisodiyot:** Raqamli iqtisodiyot va elektron tijoratni rivojlantirish, AKT xizmatlarini kengaytirish va innovatsiyalarni rag'batlantirish zarur.

3.4. Suv va kanalizatsiya infratuzilmasini rivojlantirish

- **Ichimlik suvi ta'minoti:** Ichimlik suvi tarmoqlarini kengaytirish, suv ta'minoti tizimlarini modernizatsiya qilish va yangi suv inshootlari qurish muhim.
- **Kanalizatsiya va chiqindi suvlarni tozalash:** Kanalizatsiya tizimlarini rivojlantirish, chiqindi suvlarni tozalash inshootlarini qurish va ekologik tozalikni ta'minlash kerak.

3.5. Sog'liqni saqlash va ta'lim infratuzilmasini rivojlantirish

- **Sog'liqni saqlash muassasalari:** Kasalxonalar, poliklinikalar va boshqa tibbiyot muassasalarini qurish va modernizatsiya qilish, tibbiyot xizmatlarini kengaytirish zarur.
- **Ta'lim muassasalari:** Maktablar, universitetlar va boshqa ta'lim muassasalarini rivojlantirish, ta'lim infratuzilmasini kengaytirish va modernizatsiya qilish kerak.

3.6. Turizm infratuzilmasini rivojlantirish

- **Turistik obyektlar va xizmatlar:** Turistik obyektlarni rivojlantirish, yangi mehmonxonalar, dam olish maskanlari va turizm xizmatlarini kengaytirish muhim.
- **Transport va axborot xizmatlari:** Turistlar uchun qulay transport va axborot xizmatlarini ta'minlash, turizm bo'yicha ma'lumot markazlarini yaratish kerak.

Xulosa O'zbekistonda ishbilarmonlik muhitini yaxshilash orqali mamlakatning iqtisodiy raqobatbardoshligini oshirish va barqaror rivojlanishini ta'minlash mumkin. Buning uchun davlat, xususiy sektor va xalqaro hamkorlar o'rtasida yaqindan hamkorlik qilish talab etiladi. Bu yo'lda amalga oshiriladigan har bir chora-tadbir mamlakat iqtisodiyotining yanada gullab-yashnashiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://lex.uz/docs/-4249868>

2. <https://daryo.uz/2023/01/21/biznesmenlar-tomonidan-ozbekistondagi-ishbilarmonlik-muhiti-qanday-baholandi>
3. https://uza.uz/oz/posts/yurtimizda-ishbilarmonlik-muhitini-yaxshilash-boyicha-bir-qator-ishlar-amalga-oshirilmogda_422898
4. <https://www.researchgate.net/publication/353581301> ISHBILARMONLIK MUHITINI YAXSHILASH TADBIRKORLARGA IMKONIYAT YARATADIYoshlar ovasi O'zbekiston Yoshlar Ittifoqining Ijtimoiy-Siyosiy Iqtisodiy Adabiy-Badiiy Gazetas 2021y601 <https://yoshlarovozi.uz/2021/01/06/>
5. <https://kun.uz/news/2020/02/18/umurzoqov-ishbilarmonlik-muhitini-yaxshilash-boyicha-ishlar-surati-pasaymasligini-bildirdi>
6. <https://zamin.uz/uz/ozbekiston/61433-uzbekiston-ishbilarmonlik-muhitini-yahshilashda-top-20-mamlakat-qatoriga-kirdi.html>
7. <https://qalampir.uz/uz/news/prezident-ishbilarmonlik-muxitini-yahshilashga-oid-k-onunni-imzoladi-1429>
8. <https://it-park.uz/uz/itpark/news/o-zbekistondagi-ishbilarmonlik-muhitini-xalqaro-baholash>
9. <https://cyberleninka.ru/article/n/ishbilarmonlik-omillari>

